

ARKADI BORIS STRUGAŢKI

PUŞTIUL

Traducere din limba rusă de
VALERIAN STOICESCU

ARMADA
CLASIC

— **Ș**tii, îmi spuse Maika, am o presimțire așa, cam prostească. Eram lângă *glider*. Ea stătea în picioare și se uita la nisipul înghețat, în care lovea cu tocul.

N-am știut ce să-i răspund. Nu presimțeam nimic, deși, în general, nici mie nu-mi plăcea pe aici. Mijindu-mi ochii, am privit aisbergul care răsărea deasupra orizontului: o stâncă gigantică de zahăr, un canin colțos extrem de rece, de un alb orbitor, încremenit, intact, lipsit de obișnuitele sclipiri și licăriri vii, înfipt în acest țărnm plat și anemic acum o sută de mii de ani, hotărât să rămână aici încă o sută de mii, spre invidia tuturor confrăților săi ce rătăceau într-o plutire eternă pe suprafața oceanului. Plaja netedă, gri-gălbuie, sclipcea în miriade de solzișori de brumă. La dreapta oceanul plumburiu, cu răsufări de metal înghețat, încrețit în cute răcoroase, la orizont negru ca tușul, nefiresc, mort. La stânga, deasupra izvoarelor fierbinți și a mlaștinii, se așternuse o ceață gri, stratificată, prin care se întrezăreau vârfulurile dealurilor ca țepii unei perii gigantice, dincolo de ele îngrămădindu-se stânci întunecate și pătate de zăpadă, care se întindeau de-a lungul țărmlui cât vedeai cu ochii. Deasupra lor, pe un cer senin și înghețat, de o mohoreală vineție, se cuibărise un soare micuț și geros.

Vanderhuze ieși din *glider*, își trase imediat peste cap gluga îmblănită și se apropie de noi.

— Sunt gata, anunță el. Unde-i Komov?

Maika ridică scurt din umeri și, suflând în pumni, își încălzi degetele înghețate.

— Probabil c-o să apară imediat, spuse neatentă.

— Azi încotro? l-am întrebat pe Vanderhuze. Iar pe lac?

Vanderhuze își dădu puțin capul pe spate, își scoase în afară buza de jos și mă privi somnoros pe deasupra vârfului nasului, întocmai ca o cămilă bătrână cu perciuni de răs.

— O să te plictisești singur pe aici, mă compătimi el. Va trebui, totuși, să suporti, nu-i așa?

— Cred că da, i-am răspuns.

Vanderhuze își dădu și mai mult capul pe spate și, cu aceeași îngâmfare de cămilă, se uită la aisberg.

— Mda, spuse resemnat. Seamănă mult cu Pământul, numai că nu este același lucru. Și asta e necazul cu faptele identic terestre. Tot timpul te simți păcălit. Te simți furat. Dar și cu asta te poți obișnui. Nu-i așa, Maika?

Maika nu răspunse. Astăzi se întristase de tot sau poate, din contră, se înfuriase. Dar asta i se întâmplă deseori, așa-i place.

În spatele nostru, cu un zgomot ușor, se despică membrana intrării, iar pe nisip sări Komov. Se apropie în grabă de noi și, în timp ce se încheia la șubă din mers, întrebă scurt:

— Gata?

— Gata, îi răspunse Vanderhuze. Încotro astăzi, Ghenadi? Tot pe lac?

— Deci așa, spuse Komov, moșmondindu-se cu închizătoarea de la gât. După cum am înțeles, Maika, astăzi ai pătratul 64. Punctele mele: țărnuț apusean al lacului, înălțimea 7, înălțimea 12. Orarul îl precizăm pe drum. Popov, pe dumneata te rog să dai drumul la radiograme. Le-am lăsat în cabina de comandă. Ținem legătura prin *glider*. Întoarcerea la 18:00, după ora locală. Dacă întârziem, te anunțăm.

— E clar, am zis cam fără chef.

Nu prea-mi plăcuse menționarea acestei posibile întârzieri.

Maika se apropie în tăcere de *glider*. Komov se încheie, în fine, la șubă, o netezi cu palma în dreptul pieptului, apoi se îndreptă și el spre *glider*. Vanderhuze îmi strânse umărul:

— Cască ochii cât mai puțin la toate peisajele astea, mă sfătui. Pe cât posibil, stai numai acasă și citește. Nu înghiți răbdări prăjite.

Se cățără fără grabă în *glider*, se așeză în fotoliul pilotului și îmi făcu cu mâna. Maika își permise, în sfârșit, să zâmbească și flutură și ea mâna. Komov dădu din cap fără să se uite la mine. Hubloul se închise. *Gliderul* se urni silențios din loc și țâșni drept înainte, spre înălțimi; un punct negru ce dispăru de parcă nici nu existase. Sunt sigur.

Am stat un timp cu mâinile adânc înfipite în buzunarele șubei și am privit cum trudesec băieții mei. Noaptea munciseră de minune, slăbiseră, erau trași la față de oboseală, iar acum zăceau cu energo-captatoarele deschise la maximum, înfulecând cu poftă supica searbădă, liliachie, cu care îi hrănea astrul debil. Nu mai aveau alte griji. Și nici că le mai păsa de altceva, nici măcar de mine, cel puțin până când nu li se termina programul. Într-adevăr, de fiecare dată când mă nimeream în raza lui vizuală, grăsanul Tom își aprindea luminița rubinie de pe frunte, semnal pe care puteam să-l consider ori un salut, ori o plecăciune respectuoasă și în același timp absentă, deși știam foarte bine că asta înseamnă pur și simplu: „Și la mine, ca și la ceilalți, totul e-n regulă. Ne îndeplinim sarcinile. Aveți noi ordine?” N-aveam. În schimb aveam multă singurătate. Și-n plus față de asta, liniștea, o liniște mormântală.

Nu era însă acea liniște de vată care îți astupă urechile, ca în laboratorul acustic, și nici pacea minunată a unei seri pământene la țară, când tăcerea îți clătește blând creierul și ți-l răcorește, liniștea contopirii cu tot ce este mai bun pe lume. Tăcerea acestei planete era aparte, îți răscolea toate fibrele corpului, era transparentă și sfredelitoare ca vidul, liniștea unei lumi imense și complet pustii.

M-am uitat în jur cu o privire hăituită. Poate că n-ar fi trebuit să mă exprim așa. Poate că era mai bine să fi spus pur și simplu: „M-am uitat în jur“. Și totuși nu mă uitasem așa, oricum, ci chiar ca un om hăituit. Ciberii trudeau fără zgomot. Pe cer, soarele vinețiu pâl-păia liniștit. Trebuia să termin într-un fel cu toate astea.

Aș fi putut să mă hotărâsc, în sfârșit, să mă îndrept spre aisberg. Până acolo erau cinci kilometri, dar instrucțiunile standard interziceau categoric celor de serviciu să se îndepărteze de navă la mai mult de o sută de metri. Probabil că în alte împrejurări ar fi fost al dracului de tentant să risc și să încalc instrucțiunile. Dar nu aici. Aș putea să mă îndepărtez și la cinci kilometri și la douăzeci și cinci, tot nu s-ar întâmpla nimic, nici cu mine, nici cu celelalte zeci de nave amplasate pe toate coordonatele climaterice ale planetei, la sud de mine. Niciun monstru sângeș nu va sări din acești măracini strâmbi ca să mă devoreze, pentru simplul motiv că nu existau astfel de creaturi. Dinspre ocean nu se va năpusti niciun taifun sălbatic care să ridice nava și s-o arunce peste aceste stânci sumbre. Aici nu se înregistrează nici taifunuri, nici cutremure. Nu vor exista nici apeluri de urgență trimise de la bază, cu instrucțiuni pentru alarme biologice, ele fiind lipsite de sens aici, unde nu sunt virusuri, nici bacterii periculoase pentru organismele multicelulare. Pe această planetă nu există nimic în afară de ocean, stânci și arbuști pitici. Nu e deloc tentant să încalci instrucțiunile, zău așa!

Și nici să le execuți nu e interesant. Pe oricare planetă cumsecade, vreau să zic o planetă activă biologic, prost oi fi să stau, uite așa, cu mâinile în sân, la a treia zi după aterizare. Aș fi alergat acum ca un căpiat. Potrivirea, pornirea și controlul zilnic al reglajelor paznicului cercetaș, organizarea Z.S.A.B.-ului în jurul navei și al șantierului. Asigurarea sus numitei Zone de Securitate Absolută Biologică contra atacului subteran. La fiecare două ore controlul și schimbul filtrelor: cele externe și interne de la bord și cele personale. Amenajarea sepulcrală pentru depozitarea tuturor deșeurilor,

inclusiv filtrele folosite. La fiecare patru ore sterilizarea, degajarea și dezactivarea sistemelor de conducere ale cibermecanismelor. Controlul informațiilor primite de la roboții sanitari propulsați dincolo de granițele Z.S.A.B.-ului... Și alte mărunțișuri, cum ar fi: sondele meteo, cercetarea seismică, evitarea pericolelor de natură speologică, taifunuri, surpări, dislocări carstice, turbioane, incendii forestiere, erupții vulcanice...

Mi-am imaginat cum, în costumul meu de scafandru, transpirat, nervos, nedormit și deja puțin sonat, spăl conexiunile nervoase ale grăsanului Tom, în timp ce paznicul cercetaș patrulează sus, deasupra capului meu, și îmi comunică pentru a douăzecea oară, cu perseverența unui idiot, că a apărut, uite acolo, sub un buștean, o broască înfiorătoare, pestriță, de specie necunoscută lui, iar în căști îmi zumzăie semnalele alarmate ale roboților sanitari, extrem de tulburați că au descoperit un virus băștinaș care dă o reacție nestandardizată în analiza Baltermantz și ca atare, teoretic, este capabil să spargă bioblocada. Vanderhuze, așa cum îi stă bine unui medic și căpitan, se află în navă și mă informează îngrijorat că a apărut pericolul scufundării în mlaștină, în timp ce Komov, cu calmul lui glacial, îmi comunică prin radio că motorul *gliderului* a dispărut, fiind înfulecat de niște insecte mici ca furnicile și care, în momentul de față, au început să guste și din scafandrul lui... Uff!... Dar pe o asemenea planetă bineînțeles că nu m-ar fi luat. M-au trimis tocmai aici, unde instrucțiunile sunt inutile.

Am zăbovit în fața hubloului, mi-am scuturat tălpile de nisip, am stat puțin cu palma lipită de corpul cald și viu al navei, după care am împins membrana cu degetul. În navă era liniște, dar liniștea casei, a unui apartament pustiu și intim. Am aruncat șuba de pe mine și am trecut direct la pupitrul de control. Nu m-am oprit la tabloul meu de comandă, am văzut și așa că totul era în regulă și imediat m-am așezat la stația radio. Radiogramele erau pe măsură. Am deschis codicatorul și am introdus textul. În prima radiogramă,

Komov comunicase la bază coordonatele presupuselor „staule“, menţiona despre mormolocii aruncaţi ieri în lac şi îl sfătuia pe Kitamura să nu se grăbească cu şopârlele. Toate astea erau mai mult sau mai puţin de înţeles, dar din a doua radiogramă, cea adresată centrului informaţional, am priceput doar că lui Komov îi arde buza după datele referitoare la factorul Igrec pentru umanoidul binormal, cu indexul pe patru niveluri: un total de nouă cifre şi paisprezece litere greceşti. Era o xenopsihologie superioară, impenetrabilă, din care eu, ca oricare umanoid normal cu indexul zero, n-am priceput o iotă. Şi nici nu trebuie.

Am cules textul şi, deschizând canalul auxiliar, am transmis toate comunicările printr-un singur impuls. Am înregistrat radiogramele şi brusc mă fulgeră ideea că e timpul să trimit raportul. Adică ce înseamnă, propriu-zis raportul?... „Grupa ER-2, lucrări de construcţie după standardul 15, realizarea atâtor procente, data, semnătura“. Gata. Trebuie să mă ridic şi să mă duc la tabloul meu de comandă pentru a privi graficul realizărilor. Am înţeles de ce am simţit nevoia să fac raportul. Nu el era important, dar fiind, totuşi, un cibertehnician destul de experimentat, simţisem o defecţiune fără să aud sau să văd ceva. Ca şi în ziua precedentă, Tom se oprise din nou, nitam-nisam. La fel ca ieri, am apăsat iritat clapa apelului de control: „Ce s-a întâmplat?“ Tot ca şi ieri, semnalul de întârziere se stinse imediat şi se aprinse luminiţa rubinie: „La noi totul e-n regulă. Ne executăm sarcinile. Aveţi noi ordine?“ I-am ordonat să reînceapă munca şi am aprins videoecranul. Jack şi Rex munceau cu râvnă, iar Tom se urnise şi el, deşi în primele secunde o făcuse cam straniu, parcă într-o rână. Se îndreptă, însă, imediat.

— Se pare, am zis cu voce tare, că ai cam obosit, frăţioare! Ar trebui să te mai curăţ.

Am răsfoit agenda de lucru a lui Tom. Profilaxia era fixată pentru astă seară.

— Lasă c-o să răzbatem noi cumva până diseară. Ce părere ai?

Tom nu mă contrazise. Un timp m-am uitat la ei cum muncesc, după care am stins videoecranul. Aisbergul, ceaţa de deasupra mlaştinii, stâncile întunecate... Aş vrea să mă lipsesc de toate astea. Raportul, însă, l-am trimis şi am luat îndată legătura cu ER-6. Vadik răspunse imediat, de parcă numai asta avea de făcut.

— Ei, cum mai e pe acolo pe la voi? ne-am întrebat reciproc.

— Pe la noi nimic deosebit, am răspuns.

— La noi au crăpat şopârlele, îmi comunică Vadik.

— Vai de voi! l-am deplâns. De parcă nu v-ar fi prevenit Komov, elevul preferat al doctorului Mboga: „Nu vă grăbiţi cu târătoarele“.

— Da' cine s-a grăbit? protestă Vadik. Dacă vrei să ştii, atunci află că ele pur şi simplu nu pot rezista aici. Arşiţă, nu glumă!

— Vă scăldaţi? l-am întrebat invidios.

Vadik tăcu.

— Ne mai scufundăm din când în când, răspunse într-un târziu.

— De ce?

— E prea pustiu, îmi răspunse. Parc-ar fi o cadă înspăimântătoare, uriaşă... Nu cred că ai să înţelegi asta. Un om normal nu-şi poate imagina o cadă atât de idioată. Am înotat pe aici vreo cinci kilometri, la început totul era în regulă, dar de cum mi-am închipuit că aici nu e un bazin, ci un ocean, şi că în afară de mine nu mai există nicio altă creatură vie... Nu, moşule. N-ai să înţelegi! Era gata gata să mă înec!

— Mda, am mormăit. Deci şi pe la voi e la fel...

Am mai trăncănit vreo câteva minute, până când baza l-a chemat pe Vadik şi atunci ne-am luat rămas bun în grabă. L-am căutat apoi pe ER-9. Hans n-a răspuns. Aş fi putut, bineînţeles, să-i chem pe ER-1, ER-3, ER-4 şi așa mai departe până la ER-12, să trăncănim despre pustietate, că-i fără viaţă, dar la ce bun? Dacă stau să mă gândesc, e inutil. Am închis staţia radio şi m-am mutat la tabloul de comandă. Un timp am stat pur şi simplu. Priveam ecranele şi mă gândeam că treaba pe care o facem are o dublă utilitate: îi salvăm pe

pantieni de la o dispariție totală și inevitabilă, scăpăm planeta asta de pustietate, de liniștea morții, de non-sens. Pe urmă îmi trecu prin minte că pantienii sunt, totuși, o rasă destul de ciudată dacă xenopsihologii noștri consideră că această planetă li se potrivește cel mai bine. Întâi o să-i aducă aici, evident nu pe toți, doar câte doi-trei reprezentanți din fiecare trib, vor vedea această plajă înghețată, acest aisberg, oceanul înghețat și pustiu, cerul vânăt și gol, vor vedea toate astea și vor exclama fericiți: „Excelent! Exact ca acasă!“ Nu-mi vine să cred! Probabil, însă, că la sosirea lor deja nu va mai fi atât de pustiu: lacuri cu pește, vânat în tufișuri, pe maluri melci comestibili. Poate că și șopârlele vor supraviețui cumva... Și apoi trebuie spus că, în situația lor, pantienii nu prea au de ales. Dacă, de exemplu, s-ar ști că Soarele nostru va exploda din moment în moment și va rade de pe Pământ tot ce este viu, probabil că nici eu nu aș fi capricios. Poate că mi-aș spune: „Nu-i nimic. O să ne descurcăm într-un fel“. De altfel, nici nu-i întreabă pe pantieni. Tot nu înțeleg nimic, nu cunosc cosmologie, nici măcar formele cele mai primitive. Poate că nici nu vor afla că s-au mutat pe altă planetă...

Și dintr-o dată am simțit că aud ceva. Mă încerca sentimentul că aș fi simțit strecuratul unei șopârle, poate și din cauza discuției cu Vadik, iar sunetul propriu-zis oricum abia se auzise și fusese complet neclar. Într-un colț îndepărtat al camerei de comandă ticăi ceva și imediat se auzi, de undeva, susurul apei. La limita inferioară a audiofrecvenței se zbătea și zumzăia o muscă prinsă într-un păienjenis, bâzâiturile fiind însoțite de mormăieli repezite, iar pe coridor începu să fugă din nou șopârle. Când m-am ridicat am simțit cum îmi înțepenise gâtul de atâta încordare. Neatent, am atins agenda de pe marginea tabloului de comandă și aceasta se prăbuși, cu un zgomot infernal, pe podea. Fredonând un marș triumfal, am ieșit pe coridor în pas de defilare.

Și toate astea numai din cauza liniștii; a pustiiului și a liniștii. În fiecare seară, Vanderhuze ne explica aceste stări cu lux de amănunte.

Omul nu e ca natura. Nu suportă vidul și caută permanent să-l umple cu ceva real, iar dacă nu reușește îl încarcă cu vedenii și își imaginează sunete. În aceste trei zile se pare că auzisem suficient de multe sunete închipuite. Era de așteptat să-nceapă și vedeniile...

Mărșăluiam pe coridor, pe lângă cabinele pustii, pe lângă bibliotecă și depozitul de armament, iar în dreptul cabinetului medical am simțit un slab miros proaspăt și-n același timp neplăcut, ceva asemănător amoniacului. M-am oprit și am adulmecat aerul. Era un miros cunoscut, dar încă nu-l recunoșteam. Am strecurat capul în „Chirurgie“. Tot timpul conectat și gata de acțiune, ciberchirurgul (o „caracatiță“ albă, imensă, ce stătea spânzurată de tavan) mă privi rece cu ochii lui imenși, verzi, apoi își ridică mâinile mecanice gata de acțiune. Mirosul era mult mai persistent aici. Am cuplat ventilația de avarie și am mărșăluit mai departe. Ca să vezi ce mi s-au ascuțit simțurile! La mine, oricum ai lua-o, mirosul n-a fost niciodată bun de ceva...

Mi-am încheiat marșul de patrulare în bucătărie. Și aici erau multe mirosuri, dar contra lor nu aveam nimic de obiectat. Orice s-ar zice, în bucătărie nu se poate fără ele. Pe alte nave, ori că ești în cabina de comandă, ori la bucătărie, tot aia e. La mine n-a fost și nici nu va fi vreodată așa. Doar am și eu regulile mele... Curățenie curățenie, dar la bucătărie trebuie să miroasă frumos, gustos și îmbietor, că doar aici trebuie să alcătuiesc meniul de patru ori pe zi și asta, băgați de seamă, cu o lipsă totală de apetit, pentru că liniștea, pustiiul și pofta de mâncare sunt lucruri incompatibile.

Alcătuirea meniului mi-a luat nu mai puțin de treizeci de minute. O jumătate de oră grea, în care am făcut și eu ce-am putut. Am „aprins“ apoi bucătarul, i-am tâlmăcit meniul și am plecat să văd cum se descurcă băieții mei.

Încă din pragul camerei de comandă am observat apariția unei S.E. Toate cele trei ecrane ale tabloului de comandă indicau o oprire totală. M-am repezit la pupitru și am cuplat videoecranul. Mi-a sărit

inima din loc! Şantierul era pustiu. Nu mi se mai întâmplase așa ceva niciodată și, de fapt, nici n-am crezut vreodată că poate fi posibil! Mi-am scuturat capul și am fugit spre ieșire. Cineva îmi furase ciberei... Vreun meteorit rătăcit... Poate l-a lovit pe Tom în noadă... A înnebunit programul... Imposibil, imposibil! M-am năpustit în ecluză și am smuls o șubă de acolo. Nu nimeream mânecile, închizătoarele dispăruseră cine știe pe unde și, până m-am luptat cu șuba precum baronul Münchhausen cu blana înnebunită, în fața ochilor mei se derula o imagine înfricoșătoare: cineva invizibil și inimaginabil îl ducea pe Tom al meu ca pe un cățeluș, ceilalți ciberi târându-se și ei, supuși, direct în ceața mlaștinii fumegânde, scufundându-se într-un bălegar brun și dispărând pentru totdeauna. Am tras un șut în membrană și am sărit afară.

Totul începu să plutească în fața ochilor mei. Ciberei erau aici, lângă navă. Se înghesuiau lângă hubloul depozitului de mărfuri, toți trei împingându-se ușor unul în altul, fiecare încercând, parcă, să intre primul... Dar asta era imposibil, era înspăimântător! Înceau să se ascundă cât mai repede în depozit, să se ferească de ceva, să se salveze... Cunoșteam acest fenomen, „turbarea“ unui robot, chiar dacă este extrem de rar, însă niciodată nu mai auzisem că poate apărea la un robot constructor. Nervii mei fiind, totuși, încordați la maximum, eram pregătit să văd și asta, chiar dacă mai apoi nu s-a întâmplat nimic.

Tom mă observă și, încetând să se mai agite, își aprinse semnalul: „Aștept ordine“. L-am muștrătat cu un gest hotărât: „Întoarce-te la bază și continuă executarea programului“. Ascultător, Tom cuplă pe „înapoi“, se răsuci și se îndreptă spre platformă. Jack și Rex îl urmau, iar eu am rămas tot lângă hublou; mi se uscaseră gâtul, genunchii îmi erau moi și doream nespuse de mult să mă așez.

Dar n-am făcut-o. M-am controlat sumar: șuba încheiată anapoda, urechi înghețate, transpirație rece pe obraji și pe frunte. Încet, străduindu-mă să-mi controlez mișcările, mi-am șters fața, m-am

încheiat corect, am tras gluga pe ochi și mi-am pus mânușile. Mi-e rușine să recunosc, dar mi-era frică. De fapt, erau numai rămășițele unei frici trecute, amestecate cu rușine. Un cibertehnician care se speriasse de ciberei proprii. Puteam să jur că nu voi povesti niciodată nimic despre această întâmplare, nimănui. Fir-ar să fie! Și acum îmi mai tremurau picioarele, încă moi, dar cel mai mult simțeam nevoia să mă întorc în navă, unde, liniștit și ordonat, să descopăr semnificațiile întâmplării. Poate era nevoie și de ceva îndrumare tehnică... De fapt, cred că n-aveam curajul să mă apropiez de băieții mei...

Mi-am îndesat mâinile în buzunare și m-am îndreptat, hotărât, spre platforma de construcții. Băieții trudeau ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Tom, ca de obicei, îmi ceru politicos noi ordine. Jack lucra la fundațiile dispeceratului. Descriind zigzaguri pe o porțiune finisată a pistei de aterizare, Rex se ocupa de curățenie. Totuși, ceva nu era în regulă cu programul. Apăruseră niște pietre pe pistă... Nu-și aveau rostul aici, materialul de construcție fiind în cantități suficiente. Da. De când se oprise Tom, deci de o oră întreagă, ciberei lucrau, dar o făceau aiurea. Crengi aruncate pe pistă... M-am aplecat, am ridicat o creangă și, lovindu-mi cizma cu ea, m-am plimbat încolo și-ncoace. N-ar fi mai bine să-i opresc chiar acum, fără să mai aștept termenul profilaxiei? Ce naiba, doar n-oi fi „ciopârțit“ programul? Imposibil! Am aruncat creanga deasupra pietrelor culese de Rex și m-am îndreptat spre navă.